

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Pedagogická fakulta
Katedra anglistiky

Bakalářská práce

Romantické prvky viktoriánských románů

(sestry Brontëovy)

Romanticism in Victorian Novels (The Brontë Sisters)

Vypracovala: Pavlína Wastlová
Vedoucí práce: Mgr. Alice Sukdolová, Ph.D.

České Budějovice 2015

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské - diplomové - rigorózní - disertační práce, a to v nezkrácené podobě - v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných fakultou elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

Datum: 23. 4. 2015

Podpis studenta:

Poděkování

Tímto bych ráda poděkovala paní Mgr. Alici Sukdolové, Ph.D. za její rady, připomínky a podporu.

Acknowledgement

I would like to thank Mgr. Alice Sukdlová, Ph.D. for her advice, prompts and support.

Anotace

Práce se nejprve zaměří na literárně-historický kontext viktoriánského románu a vyzdvihne jeho realistické prvky, stručně zmíní význam díla sester Brontëových a poté srovná dvě stěžejní díla těchto autorek, román Charlotte Brontë *Jane Eyre* (*Jana Eyreová*) a román *Wuthering Heights* (*Na Větrné hůrce*) Emily Brontë. Ve druhém z uvedených děl pak bude práce charakterizovat romantické prvky a posléze podobným způsobem analyzuje román *Jane Eyre*. Cílem práce bude srovnání romantických a realistických prvků obou uvedených děl.

Abstract

The bachelor thesis focuses on literary-historical context of Victorian novel and emphasizes its realistic features. The thesis further refers to the importance of Brontë sisters' work and then compares two main works of these authors, Charlotte Brontë's novel *Jane Eyre* and Emily Brontë's novel *Wuthering Heights*. In the second one it characterizes romantic features and then analyzes *Jane Eyre* in the same way. The aim is to compare romantic and realistic features of both mentioned works.

Obsah

ÚVOD	1
2. VIKTORIÁNSKÝ ROMÁN	3
2.1 Literárně-historický kontext	3
2.2 Realismus	5
3. ROMANTISMUS.....	7
3.1 Byronský hrdina	8
3.2 Gotický román	8
4. PRVKY REALISMU V DÍLECH JANE EYRE A WUTHERING HEIGHTS.....	10
4.1 Jane Eyre	10
4.1.1 Pět důležitých etap v románu	11
4.2 Wuthering Heights.....	14
5. ROMANTICKÉ ZNAKY V DÍLECH JANE EYRE A WUTHERING HEIGHTS.....	16
5.1 Jane Eyre	16
5.1.1 Vztah Jane s Rochesterem	17
5.1.2 Rysy gotického románu	19
5.2 Wuthering Heights.....	21
5.2.1 Vztah Heathcliffa a Catherine	22
5.2.2 Gotické znaky ve Wuthering Heights	24
5.2.3 Pojetí prostředí.....	25
5. NASTÍNĚNÍ ŽIVOTA SESTER BRONTĚOVÝCH A JEJICH HLAVNÍCH DĚL	28
5.1 Společné dětství a dospívání	28
5.2 Literární tvorba Charlotte Brontë	29
5.2.1 Obsah Jane Eyre	31
5.3 Literární tvorba Emily Brontë	33
5.3.1 Obsah Wuthering Heights	33
5.4 Literární tvorba Anne Brontë	37
ZÁVĚR	38
BIBLIOGRAFIE	41

ÚVOD

Tato bakalářská práce představuje dvě klíčová a bezpochyby nejznámější díla sester Brontëových, *Jane Eyre* a *Wuthering Heights*. První část práce popisuje viktoriánský román se zařazením do literárního a historického kontextu a dále charakterizuje realistické prvky románu. Další kapitola je věnovaná romantismu, jakožto směru, který v 19. století dominoval, jeho znakům a nejvýznamnějším autorům. Zvláštní důraz je zde kladen na gotický román, jehož počátky spadají již do druhé poloviny 18. století. Hlavní část mé práce se zabývá analýzou *Jane Eyre* a *Wuthering Heights*. V této části práce budu vyhledávat realistické a romantické prvky obou děl s důrazem na hlavní hrdiny, vztahy mezi nimi a prostředí, které utvářelo jejich charaktery. Speciální pozornost věnuji prvkům gotickým, které se v obou knihách vyskytují. Posléze zmíním biografii sester Brontëových s ohledem na jejich literární tvorbu a stručný obsah obou děl. Nakonec se zaměřím na shodné a odlišné rysy porovnávaných děl. Cílem práce je vyzdvihnout a vzájemně porovnat romantické a realistické prvky těchto románů.

Počátky anglické literatury 19. století se nesly ve znamení romantického hnutí. K nejvýznamnějším spisovatelům tohoto období se bezesporu řadí sestry Brontëovy, které byly tímto směrem silně ovlivněny a které dále dopomohly k jeho dalšímu rozvoji. Jejich díla obsahují prvky realistické, romantické i gotické a jsou na tehdejší dobu velmi výjimečná. Prolíná se v nich mnoho témat, například téma lásky a smrti, štěstí a smutku, utrpení, osamocení a dalších. Velkým inspiračním zdrojem pro ně byla rodina a prostředí, ve kterém vyrůstaly, a také jejich životní příběhy a zkušenosti.

Oba romány byly vydány roku 1847 pod mužskými pseudonimy. Autorky tak učinily proto, neboť se domnívaly, že jako zástupkyně ženského pohlaví nemají šanci, aby jejich díla byla patřičně oceněna. Objevilo se i několik kritiků, kteří byli pohoršeni

nepřípustnými tématy vyskytujícími se v publikacích (feminismus, násilí, drsný charakter postav, rozdělování sociálních vrstev). Mnoho generací čtenářů však bylo naopak knihami fascinováno a romány zůstávají i v současné době považovány za jedny z nejlepších v anglické literatuře.

2. VIKTORIÁNSKÝ ROMÁN

2.1 Literárně-historický kontext

Viktoriánské období pojmenované po královně Viktorii¹ byla historická etapa ve vývoji Britského impéria v letech 1837 až 1901. Vyznačovala se prosperitou Spojeného království, které bylo v té době velmi bohaté. Dochází k rozvoji vzdělanosti střední třídy, jsou zakládány nové univerzity a zdokonaluje se průmyslová výroba. Počet obyvatel rapidně roste a Anglie se stává světovou, ekonomickou, koloniální a politickou velmocí.²

“It was an age of conflicting explanations and theories, of scientific and economic confidence and of social and spiritual pessimism, of a sharpened awareness of the inevitability of progress and of deep disquiet as to the nature of the present. Traditional solutions, universally acknowledged truths, and panaceas were generally discovered to be wanting...” (SANDERS, 1994, s. 399)

Samotné slovo „viktoriánský“ znamená úctyhodný, domýšlivý a puritánský. Počátky viktoriánství spadají hluboko do 18. století. Již začátkem 19. století je dosud existující literatura zbavena na základě přísných pravidel sexuálních témat a autoři se těmto tématům vyhýbají i v následujících letech.³

Viktoriánské období lze rozdělit na tři zcela odlišné fáze, které měly významný vliv na rozvoj literatury 19. století. První fáze (1830-1850) se nesla ve znamení zásadních společenských převratů nejen v Anglii, ale v celé Evropě. V této etapě doochází k řadě reformních zákonů mezi léty 1830-1840, které značně pozvedly jejich

¹ Královna Viktorie panovala v letech 1837 – 1901 a je doposud nejdéle vládnoucí anglickou královnou.

² PECK E., A., 2002, s. 129.

³ BARNARD, 2002, s. 121-122.

postavení. Druhá etapa (1850-1870) byla fází dynamického růstu a ekonomické prosperity impéria - dochází k rozšiřování obchodu a kolonizaci některých částí světa, k rozvoji průmyslové výroby. Pro poslední období (1870-1901) je typická vzrůstající nedůvěra a odsuzování viktoriánských znaků, jako byla pýcha, důraz na morálku, rozvoj vzdělanosti a další. Během tohoto období došlo k mnoha objevům, za jeden z nejvýznamnějších byla pokládána Darwinova evoluční teorie.⁴

Stejně jako celé období lze i viktoriánskou literaturu rozčlenit na dvě části a to na ranou viktoriánskou literaturu, končící kolem roku 1870, a pozdní viktoriánskou literaturu.⁵ Mezi nejvýznamnější autory spadající do rané literatury se kromě sester Brontëových řadí například Charles Dickens (1812-1870), W. M. Thackeray (1811-1863), Elizabeth Gaskell (1810-1865), L. F. Tennyson (1809-1892) a Robert Browning (1812-1889). Mezi autory spojované s pozdní viktoriánskou literaturou patří George Eliot (1819-1880), Anthony Trollope (1815-1882), Thomas Hardy (1840-1928) nebo D. G. Rossetti (1828-1882).⁶

Nejvýznamnějším literárním žánrem ve viktoriánském období byla próza, z níž vynikal román. První viktoriánské romány byly publikovány každý týden v novinách a sloužily všem sociálním vrstvám pro zábavu. Romanopisci se ve svých dílech zabývali otázkou přizpůsobení jedince ve společnosti, přijímali hodnoty středních tříd a hrdinu se snažili vylíčit jako racionálního člověka ctnosti. Právě v románech viktoriánské éry se začíná objevovat více dějových linií a ústředních postav.⁷

“The novel was a new form of prose fiction created in the 18th century by writers as Daniel Defoe and Samuel Richardson. As opposed to the romance, which dealt with knights and ladies in highly allegorical settings, the novel dealt with ordinary people who are individuals

⁴ <http://masterworksbritlit.wordpress.com/2009/04/16/victorian-era-1830-1901/>

⁵ PECK E., A., 2002, s. 131-153.

⁶ JAMES, 2006, s. 105-141.

⁷ <http://www.nvcc.edu/home/ataormina/novels/history/19thcent.htm#victorian>

rather than types, realistic settings, and everyday events.” (THADEN, 2001, s.11-12)

Romány zajímaly veřejnost také pro svůj realistický pohled na svět, vyjádření emocí jako láska, nenávisť, smutek, naděje, pokus o zobrazení přirozeného vývoje osobnosti pod vlivem společnosti, okolí. V dílech byly představovány postavy, které byly kombinací mravnosti a neřesti.

Nejúspěšnějším viktoriánským romanopiscem byl Charles Dickens se svými romány *Oliver Twist* (1838), *A Christmas Carol* (1843) a *David Copperfield* (1849-50). Na literaturu tohoto období se výrazně podílel také W. M. Thackeray se svým vrcholným dílem *Vanity Fair* (1847), nebo George Eliot, která je považována za první moderní autorku románů, s romány *Adam Bede* (1859), *Silas Marner* (1861) a *Middlemarch* (1871-72).⁸

2.2 Realismus

Realismus je umělecký směr, jehož počátky spadají již do 18. století, ale k jeho prosazení dochází až v 19. století. Jeho cílem je pravdivé zachycení každodenního života obyčejných lidí ve své skutečné podobě, autoři se zajímají o současné problémy. Realismus se zaměřuje na lidi ve společnosti a na vztahy mezi nimi.⁹ Charakteristickým znakem je typizace, což je snaha pravdivě zachytit typické vlastnosti člověka a stejně tak prostředí, do kterého je děj zasazen.

Dalším důležitým znakem realismu je jeho historická věrnost, pravdivé popsání minulosti. Hrdinové románů jsou sledováni v delším časovém období, v němž postupně

⁸ <http://www.nvcc.edu/home/ataormina/novels/history/19thcent.htm#victorian>

⁹ DAVIS, 2008, s. 358.

dochází vlivem společnosti a okolí k jejich duševnímu vývoji. Autor realistického románu téměř vždy popisuje delší období.¹⁰

Tento směr se vyvíjí souběžně s romantismem, avšak na rozdíl od romantismu se vyznačuje objektivním pohledem na skutečnost, důraz klade na rozumovou stránku člověka. V realismu se jedná o ztrátu lidských iluzí.¹¹ *"Whatever else it means; it always implies an attempt to use language to get beyond language, to discover some nonverbal truth out there."*¹²

V kontextu s realismem je důležité zmínit literární směr naturalismus, který se začal uplatňovat v literatuře ke konci 19. století. V základu tohoto směru stojí člověk, který je pasivním výtvozem dědičnosti, instinktů a prostředí.¹³

¹⁰ LEVINE, 1981, s. 5.

¹¹ <http://www.victorianweb.org/genre/Realism.html>

¹² LEVINE, 1981, s. 6.

¹³ <http://www.nvcc.edu/home/ataormina/novels/history/19thcent.htm#victorian>

3. ROMANTISMUS

Romantismus je umělecké a myšlenkové hnutí, které se v literatuře začíná rozvíjet ke konci 18. a v první polovině 19. století. Jeho kolébkou je Anglie. Je to směr, který není limitován žádnými pravidly. Důraz je kladen na svobodu, cit, nezávislost, přírodu a gotiku, která byla jeho velkým inspiračním zdrojem. Příroda představovala pro romantické autory jakousi léčivou silu. Mezi další aspekty romantismu byl důraz na představitost, která byla doprovázena větším důrazem na instinkty, intuici a pocity.

Romantismus však není pouze uměleckým hnutím, jedná se hlavně o životní pocit člověka, který nově nachází volnost a odhaluje sebe samého jako individualistu. Je to zcela subjektivní směr, který zdůrazňuje význam jedince, jenž se bouří proti pravidlům a společnosti.¹⁴

“There was a rebellion of feelings against enlightened reason. Passion was emphasized over reason, imagination and inspiration over logic. Full expression of the emotions and free spontaneous action were preferred to restraint and order.” (PECK, s. 2002, s. 108)

Hrdina romantické literatury se ocitá v rozporu mezi svými sny, ideály a skutečností, cítí se osamělý, nerozumí si se společností. Velmi často bývá zamilován nešťastně, neboť většinou miluje nějaký ideál. To často vede k jeho tragickému konci. Důležitým znakem je autobiografičnost – hrdina bývá často totožný s autorem.

Pro romantismus je typické výjimečné prostředí, zpravidla tajuplné, příběhy jsou umísťovány do divokých přírodních krajín, charakteristickými místy jsou gotické hrady, hřbitovy a samoty.

Romantismus představuje spojování různých žánrů, plně se rozvíjí metafora a symboly. Důležitým nástrojem pro vyjadřování nových myšlenek byla poezie a to

¹⁴ PECK, 2002, s. 109.

především lyrika. Básník byl viděn jako individualista, který se od jiných lidí odlišuje silou svých zážitků.¹⁵

Mezi nejvýznamnější představitele anglického romantismu patří básníci William Wordsworth (1770-1850), Samuel Taylor Coleridge (1772-1834), Robert Southey (1774-1843) a básníci druhé generace George Gordon Byron (1788-1824), Percy Bysshe Shelley (1792-1822) a John Keats (1795-1821). Mezi nejznámější autory románů v období romantismu se řadí autor historických románů Walter Scott (1771-1832) a autorka románů rodinného života Jane Austen (1775-1817). K dalším, méně významným, patří například Maria Edgeworth (1767-1849) a James Hogg (1770-1835).¹⁶

3.1 Byronský hrdina

Pro romantický směr hraje důležitou roli takzvaný Byronský hrdina. Název je odvozen od jména anglického romantického básníka George Gordona Byrona, který ho poprvé použil ve své básni *Childe Haroldova pouť* (1812). Jedná se o samotáře, vyvržence, jenž vzdoruje sociálním a náboženským pravidlům a osudu. Je to povětšinou rozdvojená osobnost, která ničí jak sebe, tak i své okolí a odmítá kompromis. Je pomstychtivý, cynický a náladový, s násilnickými sklony, na druhou stranu je však také vášnivý a schopný silné a hluboké lásky.

3.2 Gotický román

V souvislosti s romantismem je třeba zmínit pojem gotický, neboli hrůzostrašný román, který se v literatuře začíná plně uplatňovat od druhé poloviny 18. století.

¹⁵ PECK, 2002, s. 113.

¹⁶ SANDERS, 1994, s. 333.

Vyznačoval se působením na city a snahou vzbuzovat strach. Ve čtenářích vyvolává pocity stísněnosti, strachu a tajemství.¹⁷ Důležitou roli při psaní gotického románu hrálo prostředí. Příběhy gotického románu se většinou odehrávaly na různých tajuplných a odlehlých místech, jako byly zbořené strašidelné hrady, kláštery, hřbitovy a hrobky, nebo v extrémních krajinách, jako například husté lesy, drsné hory a ledové pustiny. Viktoriánské budovy byly typické svou tajuplností, měly tajné místnosti skrývající tajemné obyvatele. Dalšími charakteristickými znaky byla hrůza, mystično, kletby, šílenství a nadpřirozené jevy (přízraky zesnulých, kouzla). V gotickém románu vystupují často záhadné postavy, jejichž pravá identita je odhalena až v závěru knihy.

“In spite of limiting the space into the walls of castles or monasteries and situating them into exotic settings, the Gothic novel laid the ground to the formation of the dark Romantic heroes who face the conflict of the inner spaces of their mind.” (SUKDOLOVÁ, 2012)

Své kořeny v gotickém románu má i téma uvěznění, které se týkalo především románových hrdinek ženského pohlaví. Ženy ve viktoriánské době byly ve své existenci omezovány manželstvím a často musely vzdorovat svým hrubým mužům.¹⁸

Zakladatelem gotického románu byl politik a spisovatel Horace Walpole (1717-1797), syn britského předsedy vlády Roberta Walpola, se svým dílem *The Castle of Otranto (Otrantský zámek, 1764)*. Mezi další autory, v jejichž dílech lze nalézt prvky gotiky, patřil kromě sester Brontëových zejména Charles Maturin (1782-1824), Matthew Lewis (1775-1818), Anne Radcliff (1764-1823) a Clara Reeve (1729-1807).¹⁹

¹⁷ BARNARD, 1997, s. 95.

¹⁸ SUKDOLOVÁ, 2012.

¹⁹ PECK, 2002, s. 121.

4. PRVKY REALISMU V DÍLECH JANE EYRE A WUTHERING HEIGHTS

4.1 Jane Eyre

Román *Jane Eyre* je považován za klasické realistické dílo, jež věrohodně a jasně popisuje příběh a postavy v něm jako by byly skutečné. K jeho působivosti přispívá i fakt, že román v sobě nese celou řadu autobiografických prvků a je vyprávěn z pohledu hlavní hrdinky, Jane Eyre, v první osobě, která prostřednictvím své osoby ukazuje čtenářům realitu takovou, jaká doopravdy je. To dodává románu autentičnost. Autorka do hlavní postavy vmísila své vlastní povahové rysy, názory i myšlenky. Hrdinka zde velmi často oslovuje čtenáře větou typu: „*Reader, though I look comfortably accommodated, I am not very tranquil in my mind.*“²⁰ Autorka v románu realisticky popisuje společnost tehdejší doby, jež je zde rozdělena podle majetku. Chudí lidé, ačkoliv hodní a citliví, jsou automaticky pokládáni za špatné a zlé, jelikož jsou bez peněz, a lidé z vyšších tříd jimi pohrdají, stejně jako v případě Jane Eyre. Charlotte tím chtěla poukázat na podřadnou pozici žen ve viktoriánské Anglii.²¹

Román *Jane Eyre* je příběh, který sleduje vývoj hlavní hrdinky od samého dětství, kdy byla osamoceným a nemilovaným sirotkem až po šťastnou a nezávislou mladou ženu. Charlotte Brontë v hlavní hrdince zosobnila své pojetí moderní dámy viktoriánské doby, oproštěné od všech předsudků. Do hlavní hrdinky vložila své vlastní sny a touhy, například touhu po velké životní lásce. Jane Eyre tak symbolizuje její vlastní nenaplněné představy.²²

²⁰ BRONTĚ, CH., 2011, s. 175.

²¹ POLEŠOVSKÁ, B., 2006, s. 12.

²² THADEN, 2001, s. 57.

4.1.1 Pět důležitých etap v románu

Román realisticky zachycuje pět nejdůležitějších období života hlavní hrdinky, jež určitým způsobem formovalo její osobnost.²³ Prvním obdobím byl její život u tety paní Reedové v Gateshead Hall, kde Jane popisuje své dětství u zlé tety:

„I was a discord in Gateshead Hall: I was like nobody there; I had nothing in harmony with Mrs. Reed or her children, or her chosen vassalage. If they did not love me, in fact, as little did I love them.“
(BRONTĚ, CH., 2011, s. 23)

Již v úvodní kapitole je Jane charakterizována jako nehezský sirotek bez majetku s nevalně vyhlížející budoucností. Pocit, že má v rodině podřadnější postavení než služka, je pro ni velmi bolestivý a skličující. Už jako malá sní Jane o svobodě a nezávislosti. Toto stanovisko lze vypožorovat už v její odpovědi na otázku, jak se vyhnout pecku v úvodu knihy: *„I must keep in good health, and not die.“*²⁴

Realisticky je v románu popsána výchova sirotků v Lowoodském ústavu, kam je Jane po roztržce se svým bratrancem poslána. Autorka zde věrohodně popisuje skutečnost bez jakýkoliv příkras:

„Ravenous, and now very faint, I devoured a spoonful or two of my portion without thinking of its taste; but the first edge of hunger blunted, I perceived I had got in hand a nauseous mess; burnt porridge is almost as bad as rotten potatoes; famine itself soon sickens over it.“
(BRONTĚ, CH., 2011, s. 81)

²³ THADEN, 2001, s. 51.

²⁴ BRONTĚ, CH., 2011, s. 55.

Do kontrastu s touto výchovou a nepostačující stravou je postaven správce Lowoodu, pan Brocklehurst, žijící se svou rodinou v blahobytu na nedalekém panství. Navzdory tomu je však Lowood první místo, kde Jane nachází přátelství a pochopení, jež se jí na Gateshead Hall nedostávalo. Zejména kamarádka Helen Burnsová a slečna učitelka Templeová ovlivní velmi pozitivním způsobem osobnost Jane. Mnoho let pak zastává slečna Temple v Janině životě roli matky, vychovatelky i společnice.

Po osmi letech strávených v Lowoodu se Jane ocitne v Thornfieldu v pozici vychovatelky. Od první chvíle je zřejmé, že mezi majitelem panství a Jane je mnohem hlubší vztah, než jak by tomu mezi zaměstnavatelem a zaměstnancem mělo být. Jane tak poznává kromě pocitu domova další pro ni neznámý cit - lásku. I přesto, že je Jane Eyre člověk, který se řídí rozumem a je si plně vědoma své podřadné pozice ve společnosti, zamiluje se do svého nadřízeného, pana Rochesterera. Od první chvíle však ví, že takové lásky není hodna a snaží se proto v sobě tento cit potlačit. „*You have nothing to do with the master of Thornfield, further than to receive the salary he gives you for teaching his protegee,*..“²⁵ Když ji pak Rochester vyzná lásku, prožívá Jane nejšťastnější dny svého života. Od samého začátku s ní jedná jako rovný s rovným a chce, aby se stala jeho manželkou. Po nevydařené svatbě, kdy se Jane dozví o existenci Rochesterovy šílené ženy Berthy, jedná Jane opět rozumově a opouští Thornfield a s ním i svou lásku. V této části knihy ztrácí Jane iluzi o šťastném životě po boku milované osoby. „*Gentle reader, may you never feel what I then felt! May your eyes never shed such stormy, scalding, heart-wrung tears as poured from mine.*“²⁶ Stejně jako je postava Jane inspirována samotnou autorkou, tak i postava Rochesterera v sobě nese mnoho realistických prvků. Autorka pravděpodobně zkombinovala vlastnosti a vzhled dvou mužů, již ovlivnili její život,²⁷ ale také vlastnosti, jež naopak u těchto mužů postrádala.

²⁵ BRONTĚ, CH., 2011, s. 307.

²⁶ TAMTĚŽ, s. 614.

²⁷ Pan Bryce a pak Heger, kterého nikdy nepřestala milovat a tuto vášeň dala právě do vztahu Rochesterera a Jany.

Po několika peripetiích nalézá Jane nový domov daleko od Thornfieldu. Po zjištění, že obyvatelé, kteří ji poskytli přístřeší, jsou jejím příbuznými, nachází Jane svou identitu, stejně jako finanční nezávislost, neboť se stává dědičkou velkého množství peněz. Svých příbuzných si natolik váží, že dědictví rozdělí rovným dílem. Během tohoto pobytu se Jane stává soběstačnou jako nikdy předtím. Když ji její bratranec požádá o ruku, Jane jeho nabídku odmítá, neboť ví, že ji nemiluje a chce ji pouze využít ve svůj prospěch. Nabídku hodlá přijmout pouze za předpokladu, že do Indie pojede jako svobodná žena. Takovým jednáním se hlavní hrdinka staví do protikladu modelu viktoriánské ženy.²⁸

V závěru knihy se Jane opět shledává se svým milovaným Rochesterem, z něhož je nyní mrzák a ona pokládá za samozřejmost, že se o svou lásku bude v budoucnu starat, což měl původně v úmyslu on sám. Tím hlavní hrdinka dokazuje, že je ženou, která nedodrží konvence a řídí se pouze svým vlastním svědomím.²⁹

“Her relationship to the master of the Thornfield household – Mr. Rochester could be understood as her simultaneous struggle for independence and equality and doubts upon the marriage as well as her passionate falling in love with him. No matter how passionate and genuine her love was, regardless of Rochester's deceitful manner, and despite experiencing a bitter loss of her hope, she is still more than capable of claiming her own integrity and equality.”
(DRAGOTUŠSKÁ, 2013, s. 34)

V souladu se znaky realismu se v románu objevují postavy a budovy inspirované autorčiným reálným životem. Například Charlottina zesnulá sestra Mary je v knize zosobněna v podobě Helen Burnsová, přítelkyně Jane. Mary byla stejně jako Helen chytrá, trpělivá dívka náboženského ducha a její smrt Charlotte nesla velmi

²⁸ TUPÁ, P., 2007, s. 26.

²⁹ TUCKER, 1999, s. 91.

těžce. Postava šílené Berthy zase odráží vlastnosti bratra Branwella. Branwell však nebyl šílený v pravém slova smyslu, jeho šílenost a agresivita pramenily z jeho záliby v pití alkoholu a užívání drog. Také knižní Lowoodský ústav je kopií reálné školy, kterou autorka se svými sestrami s nevolí navštěvovala. Avšak Lowood je popsán o něco střídměji, než jaká byla realita. V postavě pana Brocklehursta ztělesňuje spisovatelka další reálnou postavu ze svého života, jíž byl zakladatel školy v Cowan Bridge, William Carus Wilson. V knize je vylíčen realisticky – také dívky udržoval v nevyhovujících podmínkách, strádaly hladem a trpěly různými nemocemi. Samotný Thornfield je pravděpodobně také z části inspirováno skutečným místem, kde autorka strávila část svého dětství u tety.³⁰

4.2 Wuthering Heights

I v románu *Wuthering Heights* se objevuje několik realistických prvků. Jedním z nich je realistické vykreslení Yorkshirské krajiny a života v ní, stejně jako vyobrazení rozdílů mezi majetnými Lintonovými žijícími v blahobytu na Drozdově oproti chudším Earnshawovým, kteří žijí ve skrovnějších poměrech na Větrné hůrce.

„It is not so buried in trees,’ I replied, ‘and it is not quite so large, but you can see the country beautifully all round; and the air is healthier for you fresher and drier. You will, perhaps, think the building old and dark at first; though it is a respectable house: the next best in the neighbourhood. And you will have such nice rambles on the moors.”
(BRONTË, E, 2006, s. 261)

Román retrospektivně zachycuje historii těchto dvou rodů se zaměřením na klíčové etapy, vztahy mezi nimi, konflikty a další faktory, které charakterizují jejich

³⁰ THADEN, 2001, s. 18.

životy (narození, dětství, dospívání, smrt; rodinné vztahy, láska, manželství, společenské postavení,...). Bez příkras je zde například popsán vztah Heathcliffa k jeho synovi, Lintonovi Heathcliffovi. Heathcliff jím pohrdá a cítí k němu stejnou nenávisť, jako cítil ke své ženě Isabelle a celému rodu Lintonů. Navíc absolutně nespĺňuje jeho představy o vlastním synovi - je stále nemocný, slabý jak duševně, tak psychicky. Heathcliff Lintona často trestá a z něj se tak stane zlý kluk.

Příběh je vyprávěn v první osobě z pohledu dvou hlavních protagonistů, pana Lockwooda a služebné Nelly Dean. To opět přispívá k autentičnosti románu, neboť Nelly dlouhá léta pracovala na Větrné hůrce jako hospodyně a byla tak přímým svědkem mnoha událostí, které se zde staly. Je to rozumná a soucitná žena, která chová ke každému členovi příběhu hluboké city a tyto pocity velmi důvěryhodně vkládá do svého vyprávění.

I samotný prostor *Wuthering Heights* může být na jedné straně interpretován jako realistický. Realismus popisu prostoru *Wuthering Heights* je zde dán dvěma hlavními vypravěči – služebnou Nelly, která sice okolní krajinu a počasí zná velmi dobře, ale kromě toho není schopna dále vnímat romantickou stránku obyvatel vřesovišť, a panem Lockwoodem, typickým měšťanem bez znalosti přírody. Lockwood je v knize nováčkem, který o zdejších lidech nic neví a teprve začíná odhalovat nejzazší detaily Větrné hůrky. Tím je jejich pojetí tamního prostředí značně omezeno.³¹

³¹ SUKDOLOVÁ, 2012.

5. ROMANTICKÉ ZNAKY V DÍLECH JANE EYRE A WUTHERING HEIGHTS

5.1 Jane Eyre

Román *Jane Eyre* má mnoho aspektů romantismu. Kniha je z velké části autobiografická a plná protikladů. Největší význam je kladen na jednotlivce, v tomto případě na hlavní postavu románu, Jane Eyre. Jane je svobodná a nezávislá mladá dívka, která se dokáže poprat s nepřízní osudu. Jane však není typická hrdinka své doby. Hrdinky viktoriánských románů byly povětšinou krásné, kdežto Jane je autorkou ztvárněna jako nehezká a obyčejná dívka, avšak s neuvěřitelnou vnitřní silou a odhodláním. To je opět v kontrastu s ženou viktoriánské doby, která byla spíše utlačovaná.³²

Rochester je charakterizován jako stereotypní Byronský hrdina, jenž nerespektoval pravidla své doby tím, že chtěl uzavřít sňatek s láskou svého života, s Jane, i přesto, že byl již několik let ženatý s jinou ženou. Ta však byla šílená a on se s ní proto nemohl rozvést, neboť to nedovolovaly tehdejší pravidla. Navíc Jane byla podstatně mladší a nižšího společenského postavení. Takové manželství patří opět pouze do světa romantismu a reálně by ve Viktoriánské Anglii nebylo pravděpodobné.³³

V celé knize je na pana Rochestera kladen velký důraz. První zmínka o něm přichází z úst paní Fairfaxové a tím se vytváří jakési napětí, jak nejspíše bude hlavní hrdina vypadat. Po jeho příjezdu na panství působí nejprve tento vzdělaný a bohatý pan Rochester přísně a zahořkle, avšak to je pouze jakási maska, pod kterou skrývá všechny dobré vlastnosti - umí být milý a příjemný. „*You cannot be always sure, whether he is in jest or earnest, whether he is pleased or the contrary; you don't*

³² TUCKER, 1999, s. 31.

³³ TAMTÉŽ, s. 93.

*thoroughly understand him...*³⁴ Po vypuknutí požáru na Thornfieldu, kdy se Rochester pokouší svou šílenou ženu zachránit, ukazuje také svou hrdinskou stránku, neboť riskuje svůj vlastní život kvůli osobě, kterou nenávidí. V samém závěru knihy ztrácí Rochester svůj titul romantického hrdiny, protože je slepý, při požáru přišel o jednu ruku a je tak odkázán na pomoc ostatních lidí.

I samotný název „Thornfield“ je romantický. „*The place symbolizes both sides of love – thorns and flowers. Jane lives there her most happy days and also is hurt there into the deeps of her heart.*”³⁵ Při první prohlídce panství je Jane okouzlena výzdobou jednotlivých místností. Tento obdiv přikládá panu Rochesterovi, neboť je známo, že dekorace vždy odráží osobnost majitele.

Pro romantická díla jsou charakteristické popisy okolního prostředí a stejně tak počasí, jež bývá nepříznivé. Autorka zasadila příběh do Yorkshirské krajiny, kterou velmi dobře znala, neboť v ní vyrůstala.³⁶

5.1.1 Vztah Jane s Rochesterem

Dalším důkazem, že se jedná o romantické dílo, je samotný vášnivý vztah mezi Jane a jejím nadřízeným, panem Rochesterem, který v celém příběhu dominuje. Právě tento vztah mezi Jane a Rochesterem je výrazně romantickým prvkem díla – zahrnuje lásku, emoce, rozchod, osamělost, utrpení hrdinky. Obě hlavní postavy nebyli nijak hezké, avšak byli citlivé a vzdělané, což opět koresponduje se znaky romantismu, neboť romantičtí autoři často užívali spojení, že „krása tkví v ošklivosti“.

Jejich první setkání je z části romantické – Rochester, oblečen do výzbroje, přijíždí na své panství na koni, který však zakopne a zhrouť se k zemi. Naštěstí je Jane v tu chvíli nablízku, aby mu poskytla pomoc. Avšak toto shledání je neobvyklé v tom, že

³⁴ BRONTĚ, CH., 2011, s. 198.

³⁵ POLEŠOVSKÁ, 2006, s. 22.

³⁶ TAMTÉŽ, s. 13.

na rozdíl od ostatních romantických příběhů, kde zachraňují muži ženy, zde se role obrací a je to právě hlavní hrdinka, která podá Rochesterovi pomocnou ruku. V první chvíli není Jane Rochesterem okouzlena, spíše naopak: „...*he had a dark face, with stern features and a heavy brow; his eyes and gathered eyebrows looked ireful and thwarted...*“³⁷ Rochester je rozporuplná postava - ačkoliv ho autorka začala popisovat zpočátku romanticky, v popisu Jane se objevují i názory zcela realistické. Tento kontrast je to, co vytváří tuto postavu reálnou a zajímavou. V tuto chvíli ještě Jane netuší, že zachraňovaný muž je sám majitel panství, neboť on sám jí tuto skutečnost tají.

Již od první chvíle připadá Jane prostředí Thornfieldu velmi osobní a to hlavně kvůli paní Fairfaxové a panu Rochesterovi, kterého začíná pomalu poznávat. On se jí svěřuje se svými osobními záležitostmi, což není příliš běžné mezi služebnou a jejím nadřízeným. Důvěryhodnosti z pánovy strany způsobí, že se Jane do pána zamiluje. K jejímu velkému překvapení jsou city oboustranné: „*You— you strange, you almost unearthly thing!—I love as my own flesh. You—poor and obscure, and small and plain as you are—I entreat to accept me as a husband.*“³⁸ Rochester sám tvrdí, že v Jane vidí odraz sebe samého a také se k ní chová jako k sobě rovnému. To například dokazuje pasáž, kdy Jane žádá, aby strávila celý den v salonu, kde jsou právě i jeho vážení bohatí hosté.

Jane sice na jednu stranu Rochesteru miluje a touží po štěstí, rovnosti a manželství s ním, ale na druhou stranu má plno pochybností. „*For a little while you will perhaps be as you are now, - a very little while; and then you will turn cool; and then you will be capricious; and then you will be stern...*“³⁹ (Jejich pozdějším sňatkem chtěla sama autorka románu pravděpodobně poukázat na rovnost mezi mužem a ženou.)⁴⁰

³⁷ BRONTĚ, CH., 2011, s. 214.

³⁸ TAMTĚŽ, s. 485.

³⁹ TAMTĚŽ, s. 495.

⁴⁰ TUCKER, 1999, s. 9.

Po odhalení pánova tajemství se Jane rozhodne opustit Thornfield a s ním i svou lásku. Takové rozhodnutí je pro ni velmi těžké, ale uvědomuje si, že tato volba je pro ni tou nejlepší. Tím je naplněna její role vězeňkyně, která se vyprostí z moci svého pána. Thornfield opouští bez jakýkoliv prostředků – bez peněz, bez oblečení, netuší, kam budou její kroky směřovat, ale ví, že musí odejít daleko od Rochestera. Na takovém místě je připravena začít nový život a zapomenout na svou lásku. Takové putování vyhnance bez cíle, jako v případě Jane, patří také k důležitým znakům romantismu.

I přesto, že jsou pak několik let odloučení, Jane na něj stále nedokáže přestat myslet. Po záhadné události, kdy uslyší jeho zoufalé volání, je plně odhodlaná jet ho navštívit. „*I had heard it— where, or whence, for ever impossible to know! And it was the voice of a human being—a known, loved, well-remembered voice...*“⁴¹

Tento příběh může být brán jako typicky romantický, neboť obě hlavní postavy kvůli své velké lásce sice hodně vytrpěly a musely čelit několika překážkám, ale nakonec vše překonaly a žily šťastně až do smrti. Tím je naplněna romantická představa o šťastném konci.

5.1.2 Rysy gotického románu

Kromě znaků romantismu má příběh i rysy gotického románu přidáním tajemna, osudu a jeho následků, intrik, nemoci, smrti a dalších situací, které se vymykají kontrole postav. Motiv nemoci a smrti, v souladu s gotickou tematikou, se v *Jane Eyre* vyskytne zejména v Lowoodské škole. Dívky v této škole představují „vězeňkyně“ a velká většina z nich doplatí na bezohlednost ředitele školy, stejně jako na tyfovou epidemii. Z toho důvodu je velký význam připisován přírodě, která je pro ně

⁴¹ BRONTĚ, CH., 2011, s. 805.

určitým symbolem zdraví a rovněž symbolizuje svobodu spolu s lepším životem. Avšak taková přání jsou pro sirotky, jako byly tyto dívky, těžko dosažitelná.⁴²

Tajemno se v knize objevuje převážně po příjezdu Jane na panství Thornfield. Po sérii několika podivných situací začne Jane velmi rychle tušit, že pan Rochester má i svou temnou stránku a ukrývá ve svém domě děsivé tajemství. Jane je například svědkem založení požáru na posteli, kde Rochester právě spí, nebo momentů, kdy slýchá podivné zvuky, které se ozývají z vyšších pater domu: „...*this was a demoniac laugh—low, suppressed, and deep—uttered,*...“⁴³ Když se Jane domáhá vysvětlení, Rochester ji mylně přesvědčuje, že všechny tyto události má na starosti podivná osoba žijící na Thornfieldu, Grace Pooleová. To však není pravda, Grace činy nepáchá, jen jako jediná v celém domě zná pánovo tajemství. Později vyjde najevo, že Rochester vězní v podkrovním pokoji svou duševně nemocnou manželku Berthu Masonovou. Grace s ní žije ve třetím patře domu a má za úkol ji střežit, ale jelikož má zálibu v pití alkoholu, Bertha toho často využívá a páchá v domě řadu nebezpečných činů. To ona založí například požár na pánově posteli s úmyslem ho zabít. V porovnání s Jane Eyre je podle Rochesterera Bertha jejím pravým opakem. V knize je popsána jako monstrum.

“In the deep shade, at the farther end of the room, a figure ran backwards and forwards. What it was, whether beast or human being, one could not, at first sight, tell: it grovelled, seemingly, on all fours; it snatched and growled like some strange wild animal: but it was covered with clothing, and a quantity of dark, grizzled hair, wild as a mane, hid its head and face.” (BRONTĚ, 2011, s. 559)

Právě záhada zamčeného podkroví, tajemní obyvatelé sídla a „Červená místnost“ v Gateshead, kde zemřel Janin milovaný strýček Reed a kde byla jako malé dítě za trest zamčena – to je přesah ke gotickému románu. Stejně tak panství

⁴² SUKDLOVÁ, 2012.

⁴³ BRONTĚ, CH., 2011, s. 280.

Thornfieldu s jeho podivnými obyvateli, tajnými místnostmi a záhadami nápadně připomíná gotický hrad.

5.2 Wuthering Heights

Román *Wuthering Heights* obsahuje také mnoho romantických a gotických prvků a lze jej tak pokládat za romantický a gotický román. Romantické prvky zde v prostoru vřesovišť utvářejí svou přítomností hlavní postavy. Nejvíce se aspekty romantismu projevují právě na postavě Heathcliffa, ale také v souvislosti s ním na postavě Catherine. „*The Romantic characters yearn to overpass the limits, and they achieve their desires first in death.*“⁴⁴ Největší důraz je kladen na jednotlivce, společnost je v tomto románu odsunuta do pozadí. Stejně jako typický gotický hrdina, je i hlavní postava románu, Heathcliff, záhadná a sociálně nezařazená postava, jehož původ je opředen tajemstvím. V dospělosti se z něj stává násilník, který lidem krutě oplácí své sociální a lidské ponížení, jež se mu tehdy na Větrné hůrce dostalo.

„...and all that I could make out, amongst her scolding, was a tale of his seeing it starving, and houseless, and as good as dumb, in the streets of Liverpool, where he picked it up and inquired for its owner. Not a soul knew to whom it belonged,...” (BRONTĚ, E., 2006, s. 46)

Stejně jako postava Rochestera, tak i postavy Heathcliffa a starší Catherine v sobě nesou znaky Byronského hrdiny, což je opět v souladu se znaky romantismu. Heathcliffův původ je záhadný, neboť ho na ulici najde a na Větrnou hůrku přivede pan Earnshaw ze své výpravy do města. Je to černovlasý, ušpiněný a otrhaný kluk, který na svůj věk neumí pořádně mluvit. Mezi jeho vlastnosti patří svéhlavost, vzpurnost,

⁴⁴ SUKDOLOVÁ, 2012.

vášnivost a vychytralost. Tyto jeho povahové rysy jsou převážně ovlivněny prostředím, ve kterém vyrůstá, a společností (záhadný původ, špatné jednání a žádné pevné rodinné zázemí a vazby – to jsou fakta, kvůli nimž musí během svého života čelit mravním předsudkům a neblahé ekonomické situaci).⁴⁵ Takový typ hrdiny pohrdá hodnotami a zásadami. Celý život oplácí Heathcliff ostatním lidem okolo sebe to, co oni napáchali na něm. Nejvíce ho ovlivní Catherine a její zrada, že dala přednost Edgarovi Lintonovi. Nejvíce emocí, násilných a hrůzných scén objevujících se v románu pochází právě z postavy Heathcliffa.

I charakteristika Catherine jakožto Byronské hrdinky se podobá té Heathcliffově – od dospívání je bouřlivým dítětem, které jedná proti společenským zvykům. „*Her spirits were always at high-water mark, her tongue always going singing, laughing, and plaguing everybody who would not do the same.*“⁴⁶

Dalším významným znakem romantismu je příběh samotný. Děj románu je velmi intenzivní, vášnivý, silný a nápaditý a nerespektuje žádná literární pravidla. I sám nový nájemce Drozdova, Lockwood, je po první návštěvě Větrné hůrky poněkud zaskočen zvláštním chováním a způsobem života těchto lidí.

5.2.1 Vztah Heathcliffa a Catherine

Od samého začátku nemá Heathcliffa nikdo z rodiny rád, až na pana Earnshawa, který tento fakt nese těžce. Postupem času si však malé “cikáně” oblíbí i Catherine a vzniká mezi nimi intenzivní vztah.

Oni dva jsou spřízněné duše, chovají k sobě velkou náklonnost, neboť se znají od dětství a jsou vázáni podobnými povahami. Právě vášeň mezi Heathcliffem a jeho nevlastní sestrou Catherine činí román jedním z největších milostných příběhů té

⁴⁵ SUKDOLOVÁ, 2012.

⁴⁶ BRONTĚ, E., 2006, s. 52.

doby.⁴⁷ „Whatever our souls are made of, his and mine are the same; and Linton's is as different as a moonbeam from lightning, or frost from fire.“⁴⁸ Catherine vysvětluje Nelly:

„What were the use of my creation, if I were entirely contained here? My great miseries in this world have been Heathcliff's miseries, and I watched and felt each from the beginning: my great thought in living is himself. If all else perished, and HE remained, I should still continue to be; and if all else remained, and he were annihilated, the universe would turn to a mighty stranger: I should not seem a part of it.“
(BRONTĚ, 2006, s. 104)

Po úmrtí pána domu Heathcliff zpustne, je Hindleym odstrkovaný a svým chováním se začne oddalovat i Catherine. Velmi ho zasáhne, když se jeho životní láska provdá za dávného přítele ze sousedství, Edgara Lintona. Catherine podlehne Edgarovu vyššímu společenskému postavení - je velmi bohatý, avšak její divokost a slabost pro Heathcliffa se jejich sňatkem nezmění. Své rozhodnutí si odůvodní tím, že pokud by si vzala Heathcliffa, byli by z nich žebráci, zato jako paní Lintonová může Heathcliffovi pomoci k lepšímu životu. Fakt, že její duše patří Heathcliffovi, dokazuje i její zpověď služebné: „My love for Heathcliff resembles the eternal rocks beneath: a source of little visible delight, but necessary. Nelly, I AM Heathcliff!“⁴⁹ V tomto okamžiku dochází k rozporu mezi smyslem pro povinnost a etikou, což bylo typické pro viktoriánství.⁵⁰

Heathcliff touto zradou velmi trpí a tato nenaplněná láska ho změní k nepoznání. Mnoho let se pak za to mstí Hindleymu a následně dětem Hindleyho a Catherine jako součást jeho romantické odplaty. Po Catherinině smrti, která představuje i jeho postupnou zkázu, ji proklíná a ona se mu pak po zbytek jeho života

⁴⁷ TUCKER, 1999, s. 78.

⁴⁸ BRONTĚ, E., 2006, s. 102.

⁴⁹ TAMTĚŽ, s. 104.

⁵⁰ SUKDOLOVÁ, 2012.

každým dnem zjevuje v podobě ducha a straší ho. *“She showed herself, as she often was in life, a devil to me! And, since then, sometimes more and sometimes less, I’ve been the sport of that intolerable torture!”*⁵¹ Heathcliff si Catherine dokáže spojit úplně se vším – vidí ji na „dlaždici v podlaze, v každém mráčku, v každém stromě, v noci se vznáší vzduchem, ve dne se odráží v každém předmětu“ – pronásleduje ho všude.

5.2.2 Gotické znaky ve *Wuthering Heights*

Tyto nadpřirozené jevy, jako například přízraky zesnulých (zmíněné výše), se v knize objevují často a jsou dalším důležitým znakem gotiky. Hrůzu budí i okamžik, kdy jde Heathcliff krátce po smrti Catherine na hřbitov vykopat její mrtvolu, neboť ji chce ještě naposledy spatřit. S kopáním přestane až poté, co pocítí její přítomnost ve vzduchu – to nastiňuje aspekt nadpřirozena a nepochybně vzbuzuje děs a napětí. Stejně tak vzbuzuje děs i jeho plán být po své smrti pohřben vedle ní a jeho představa, že jejich prach se větrem smísí a budou už navždy propojeni.

V souladu se znaky gotiky je toto dílo plné protikladů – na jednu stranu je to příběh plný lásky, ale na druhou také nenávisti, života a smrti, vědomí a nevědomí. Pro Heathcliffa není smrt zakončením života, ale teprve jeho začátkem. Věří, že se shledá se svou zesnulou láskou a tato jediná touha se stává v závěru knihy doslova jeho posedlostí a jediným přáním. Je si totiž vědom, že během života je přání neuskutečnitelné. *„I have to remind myself to breathe almost to remind my heart to beat!”*⁵²

Největší hrůzu vzbuzují v knize pasáže, kdy se objevuje Catherinin duch. Poprvé se zjeví Lockwoodovi při návštěvě Větrné hůrky v úvodu románu, kdy přespí v Catherinině bývalém pokoji. A tak je i on zapojen do rodinného tajemství domu, odhalující vztahy Earnshawů a smrt Catherine.

⁵¹ BRONTĚ, E., 2006, s. 366.

⁵² TAMTÉŽ, s. 411.

Zajímavostí příběhu je vnímání stavení Větrné hůrky z pohledu Isabelly Lintonové. Isabella se na Větrnou hůrku dostane po svatbě s Heathcliffem, kterého zpočátku vidí jako svého romantického hrdinu. Po prozření, že Heathcliff žádným skutečným hrdinou není, začíná dům vnímat spíše jako uzamknutý hrad, ze kterého není úniku a ona je jeho nechtěným vězněm. Tím přispívá ke gotickému pojetí románu.⁵³ Ačkoliv je Isabella na Větrné hůrce vězněna a omezována tak ve své svobodě, je natolik silná, že se jí poté podaří utéct a skrývat se na bezpečném místě. Avšak nejen Isabella, ale i Catherine, Cathy a Nelly se staly oběťmi uzavřeného prostoru Větrné hůrky pod vedením Heathcliffa, jakožto jejich tyрана a vězňitele, a domovníka Josefa - jejich dozorce.

5.2.3 Pojetí prostředí

Jak již bylo zmíněno, prostředí *Wuthering Heights* může být interpretováno z realistického úhlu pohledu, ale i romantického.

Děj je zasazen do krajiny, která je pro romantismus charakteristická a která v příběhu hraje důležitou roli - jedná se o Yorkshire v severní Anglii, kde se nachází velké množství bažin a močálů. Tato vřesoviště, kde panuje velmi nevlídné počasí, leží daleko od obydlených center a je jakýmsi útočištěm pro místní obyvatele od civilizace.

Podle vyobrazení dvou hlavních stavení, Větrné hůrky a Drozdova, které jsou stavěny do protikladů, jsou rozdíly mezi postavami příběhu nejvíce zřejmé. Drozdov je daleko luxusnější a rozsáhlejší a jeho obyvatelé se řadí k vyšší společenské vrstvě. „...it was beautiful a splendid place carpeted with crimson, and crimson-covered chairs and tables, and a pure white ceiling bordered by gold,...“⁵⁴ Větrná hůrka je oproti tomu mnohem skromnější, daleko menší a její obyvatelé žijí na spodní části společenského žebříčku a mají mnohem těžší život. Drozdov je tedy z romantického a gotického

⁵³ SUKDOLOVÁ, 2012.

⁵⁴ BRONTĚ, E., 2006, s. 60.

hlediska pravým protějškem Větrné hůrky. V románu jsou jeho obyvatelé zobrazováni jako lidé žijící odděleně od přírody, což koresponduje s tehdejší viktoriánskou společností.

“The two houses, however, demonstrate two different principles, the upper one on the Heights being based on the romantic revolt and chaotic clash of emotions, the lower one, the Grange, representing the classical Victorian principles of homely atmosphere, warmth and kindness on the one hand, and superficiality, ignorance and hypocrisy on the other.” (SUKDOLOVÁ, 2012)

I přesto, že je Drozdov mnohem luxusnější, Heathcliff jeho nájemníky pohrdá a i nadále upřednostňuje Větrnou hůrku (vzhledem k jeho pocitu psance, který v něm přetrvává již od dětství). Poté, co se tato usedlost dostane do jeho rukou, začíná dům pomalu připomínat jakési vězení a stává se symbolem zmatku, který v jeho vnitřním uspořádání vládne. Tento námět uvěznění je pro romantismus a gotiku 19. století charakteristický.

Obě rodiny, Earnshawovi a Lintonovi, jsou také naprostými protiklady. Earnshawovi představují jakousi přírodní prudkost, kdežto Lintonovi značí materiální společenství.

Romantické bytí hlavních hrdinů v prostoru vřesovišť podporuje jejich těsný vztah s okolní krajinou. Příroda v tomto románu výrazně utváří povahy jednotlivých postav a zrcadlí jejich emoce. „*Catherine’s face was just like the landscape shadows and sunshine flitting over it in rapid succession; but the shadows rested longer, and the sunshine was more transient...*”⁵⁵ Postavy zde musí čelit nepříznivému klimatu a přizpůsobit se mu.⁵⁶

⁵⁵ BRONTĚ, E., 2006, s. 336.

⁵⁶ SUKDOLOVÁ, 2012.

“Heathcliff gets the potential energy from the natural phenomena, representing and embodying animality, corresponding with the physical features of the landscape and roughness of the climate. His existence in space is bound to nature which reflects the state of his mind and at the same time shapes his emotional status.”
(SUKDOLOVÁ, 2012)

Výrazným kontrastem v knize jsou dva hlavní protagonisté mužského rodu - Heathcliff a Edgar Linton. Kontrasty opět patří ke znakům romantismu. Linton má světlou pleť a je křehké povahy, zatímco Heathcliff je tmavý a divoké povahy. Protikladnost vzhledu a povah těchto mužů je jakousi paralelou k pozici dvou hlavních sídel v románu.

Romantické pojetí prostoru také podporuje mladá Cathy. Tato mladá hrdinka zná od dětství jen svůj dům a okolí a nikdy se nedostala dále. Je však velmi zvědavá a jejím snem je se podívat na Penninské skály, chce se dozvědět, co se nachází za obzorem. Skály jsou pro ni symbolem vzdálené a těžko dostupné země a právě tím ji přitahují. Stejně jako Cathy, i mladí chlapci, Hareton Earnshaw a Linton Heathcliff, jsou v důsledku napjatých poměrů drženi na Větrné hůrce v izolaci od svých sousedů z Drozdova. Romantické pojetí prostoru je zde založeno právě na lidské touze volnosti a na potřebě kontaktu s čerstvým vzduchem.

5. NASTÍNĚNÍ ŽIVOTA SESTER BRONTĚOVÝCH A JEJICH HLAVNÍCH DĚL

5.1 Společné dětství a dospívání

Charlotte Brontë se narodila v dubnu roku 1816 v Thorntonu (Yorkshire) v severní Anglii jako třetí nejstarší ze šesti dětí. Jejím otcem byl Patrick Brontë (původně Brunty),⁵⁷ anglický duchovní irského původu, a matka Maria Branwell, anglická dívka, kterou si vzal roku 1812. Bratr Branwell, jediný syn manželů Brontëových, přišel na svět roku 1817 a její dvě sestry, nadané spisovatelky Emily a Anne, v červenci 1818 a v lednu 1820. Tentýž rok se rodina přestěhovala do nedaleké vesnice jménem Haworth. Zanedlouho však jejich matka onemocněla rakovinou a nemoci podlehla.

Otec Patrick zůstal na výchovu své početné rodiny sám. Ve výchově byl velmi striktní, nevěnoval svým dětem tolik pozornosti, kolik by si přály, zakazoval jim stýkat se s nevzdělanými sousedy a vyučoval je on sám v prostředí domova. Tudíž sourozenci byli vychováni pouze v kruhu několika málo osob, kam patřil otec, teta a hospodyně. I přesto, že vyrůstali bez matky a přátel, vytvořili si svůj imaginární svět, který byl jakýmsi obranným prostředkem proti citovému strádání. Veškerý svůj volný čas trávili v dětském pokoji, kde studovali a věnovali se četbě.⁵⁸

Roku 1824 zapsal otec své čtyři nejstarší dcery, Mary, Elizabeth, Charlotte a Emily, na studia do Ústavu pro dcery duchovních v Cowan Bridge.⁵⁹ Po roce se ze čtyř sester vrátily domů pouze dvě. Mary a Elizabeth se nakazily tuberkulózou a také vinou špatného stravování roku 1825 zemřely.⁶⁰

⁵⁷ Jméno si nechal pozměnit, neboť znělo vznešeněji.

⁵⁸ Nutno podotknout, že snad žádný jiný významný anglický autor 19. století neprožil své dětství v tak ponurém prostředí jako sourozenci Brontëovi.

⁵⁹ Tento institut byl zřízen pro dcery chudých duchovních, žil z milodarů a podle toho také vypadala péče poskytovaná schovankám.

⁶⁰ Otřesné zážitky z ústavu a ztráta sester poznamenaly zejména Charlotte a promítly se rovněž do jejího románu *Jane Eyre*.

Během dospívání napsali sourozenci celou řadu příběhů o smyšlených císařstvích v Africe, básní a her, které se zachovaly v podobě miniaturních sešitů.

Roku 1831 byla Charlotte opět poslána do školy Miss Wooler's School v Roe Head. Na své spolužáky však velký dojem neudělala. Nebyla mezi nimi oblíbená převážně kvůli staromódnímu oblékání a extrémní krátkozrakosti. Postupem času si je, zásluhou své pracovitosti a přátelské povaze, získala. Po ukončení studia roku 1835 začala Charlotte na těžší škole vyučovat a přivedla do studií i mladší Emily. Emily se však na škole nebyla šťastná, připadala si osaměle a toužila se vrátit domů. „*I felt in my heart she would die, if she did not go home,*“⁶¹ - napsala Charlotte v roce 1850 při vzpomínce na svou mladší sestru. Charlotte později pracovala jako guvernanka v několika rodinách. Tuto práci, dle svých výpovědí, neměla ráda. Mezitím dokončily svá studia i Emily a Anne a začaly rovněž vyučovat.

Sestry Brontëovy byly na tehdejší dobu velice vzdělané a samostatné, studovaly i v zahraničí.⁶² Jejich společným krokem byla anonymní publikace svazku básní *Poems by Currer, Ellis and Acton Bell (Básně Currera, Ellise a Astona Bellových)*⁶³ v roce 1846. Počáteční písmena pseudonymů odpovídala počátečním písmenům jmen autorek. Ačkoliv sbírka nebyla úspěšná, sestry se nenechaly odradit a pracovaly na svých dalších dílech, tentokrát již každá samostatně.

5.2 Literární tvorba Charlotte Brontë

Ve své tvorbě se Charlotte (také Anne) zaměřila na dramatické situace a příběhy. Jejím hlavním námětem je žena trpící pocitem osamělosti a společenské bezvýznamnosti, která si je však vědoma své vznešenosti a ušlechtilosti, stejně jako

⁶¹ THADEN, Z. B., 2001, s. 3.

⁶² Kromě Anne, která se starala o téměř nevidomého otce Patricka.

⁶³ Mužská pseudonyma si vymyslely a psaly pod nimi proto, neboť chtěly zůstat v anonymitě a věřily, že tak bude jejich publikace veřejností lépe ohodnocena.

upřímností a intelektuálních schopností. Sílu jejím románům dodávají především působivé situace, kdy hlavní hrdinka musí přemoci své city. Tyto znaky zakomponovala především do děl *Jane Eyre* a *Villette*.

Svůj první román *The Professor* dokončila roku 1848, dva roky po návratu z pobytu v Bruselu. Román byl vydaný po Charlottině smrti a ústřední postavu symbolizuje muž, do kterého byla během svého pobytu v zahraničí nešťastně zamilovaná. Tato prvotina se rovněž nedočkala velkého úspěchu, neboť byl nejprve odmítnut a žádné nakladatelství ho nechtělo vydat. V říjnu 1847 dokončila román *Jane Eyre*, který se stal záhy bestsellerem. V tomto románu se mísí prvky realistické a gotické. Poté následoval román *Shirley*, což byla kniha publikovaná v roce 1849, v době úmrtí jejích tří sourozenců. Toto období, plné zoufalství a beznaděje, bylo pro Charlotte velice těžké, avšak v literární činnosti dále pokračovala, aby zaměstnala své myšlenky. V pořadí třetí román *Villette* z roku 1853 je inspirován skutečnými momenty z jejího života, stejně jako *Jane Eyre*.⁶⁴ Třebaže romány sklidily úspěch, našli se i tací, kteří Charlotte kritizovali za "vulgárnost" a za to, že se podle nich příliš zabývala faktory za hranicí morálky.

Ačkoliv byla Charlotte ze čtyř pozůstalých dětí nejstarší, všechny je přežila a jako jediná si užila literární slávy, která následovala. Po úspěchu románu *Jane Eyre* odcestovala Charlotte do Londýna a začala se pohybovat v lepší společnosti. Seznámila se například s W. M. Thackerayem nebo s Elizabeth Gaskellovou.⁶⁵ Během života odmítla několik nabídek k sňatku a až v červnu 1854, rok před svou smrtí, se provdala za kaplana Arthura Nichollse, nástupce svého otce. Rok poté spisovatelka zemřela a spolu s ní i nenarozené dítě, které v sobě nosila.⁶⁶

⁶⁴ Autorka do románu promítá své vzpomínky z dětství, např. na internátní školu, kterou znázorňuje v podobě Lowoodské školy; na zesnulou sestru Mary vyobrazenou v podobě Helen Burnsové, jenž v románu také zemře, nebo bratra Branwella, který stejně jako John Reed propadl alkoholu.

⁶⁵ Britští romanopisci viktoriánského období.

⁶⁶ Roku 1857 o ní byla vydána biografická kniha *The Life of Charlotte Brontë*, kterou sepsala populární spisovatelka a její přítelkyně Elizabeth Gaskellová.

5.2.1 Obsah Jane Eyre

Román sleduje hlavní hrdinku od jejích deseti let až po rozkvět v dospělou dívku a později matku a manželku. Po smrti obou rodičů se Jane Eyre dostane do rodiny své tety paní Reedové a jejích tří dětí. Nikdo z nich nemá Jane od samého začátku rád, neustále ji ponižují a opovrhují jí. Po události, kdy je Jane za trest zamčena v pokoji svého zesnulého strýce strachy a omdlí, se paní Reedová rozhodne poslat ji do internátní školy v Lowoodu a zbavit se jí tak jednou pro vždy. Jane ji před odjezdem řekne, co si o ní myslí:

“How dare I, Mrs. Reed? How dare I? Because it is the TRUTH. You think I have no feelings, and that I can do without one bit of love or kindness; but I cannot live so: and you have no pity. I shall remember how you thrust me back—roughly and violently thrust me back—into the red-room, and locked me up there, to my dying day; though I was in agony; though I cried out, while suffocating with distress, ‘Have mercy! Have mercy, Aunt Reed!’ And that punishment you made me suffer because your wicked boy struck me—knocked me down for nothing. I will tell anybody who asks me questions, this exact tale. People think you a good woman, but you are bad, hard-hearted. YOU are deceitful!” (BRONTĚ, CH., 2011, s. 63-64)

Ve škole je s dívkami zacházeno velmi přísně a jsou i fyzicky trestány. Pan Brocklehurst na dívkách velmi šetří, dostávají jen malá množství jídla, trápí je zimou, zatímco on a jeho rodina žije v nedalekém panství v luxusu. Po tyfové epidemii,⁶⁷ která zasáhne Lowood, ztrácí Jane svou nejlepší přítelkyni Helen Burnsovou. Jane stráví v Lowoodské škole ještě dalších osm let, poslední dva roky jako zdejší učitelka.

⁶⁷ Ve Viktoriánské Anglii byl tyfus, stejně jako cholera a tuberkulóza, rozšířenou a silně nakažlivou nemocí, získanou ze závadné kontaminované vody.

Ve svých osmnácti letech se stává na žádost paní Fairfaxové, jenž je hospodyní a správcovou na panství, vychovatelkou malé francouzské dívky Adéle Varensové. Jane nachází v paní Fairfaxové postupem času přítelkyni. Zanedlouho se seznamuje také s majitelem domu, panem Rochesterem, do kterého se postupem času zamiluje a on její lásku oplácí. Cítí, že dům ukrývá nějaké tajemství a viní tajemnou obyvatelku Thornfieldu Grace Pooleovou ze sérií podivných událostí v domě (šílený smích, založení požáru v posteli pana Rochesterera).

Zanedlouho se Jane dozvídá, že její teta, paní Reedová, umírá a chtěla by ji ještě jednou spatřit. Zjišťuje také, že její jediný žijící strýc z Madeiry ji před nedávnem hledal a chtěl jí odkázat všechn svůj majetek. Od paní Reedové byl však mylně informován, že je Jane již po smrti. Po návratu na Thornfield požádá pan Edward Jane o ruku. Svatba je však překažena dvěma muži, kteří přeruší obřad s tvrzením, že pan Rochester je již ženatý. Ukáže se, že onou manželkou je Bertha Masonová, duševně nemocná žena žijící na Thornfieldu v tajném pokoji a střežena Grace Pooleovou. To ona byla příčinou všech tajemných událostí v domě. Zklamaná Jane se nedokáže s tímto faktem smířit a z Thornfieldu utíká.

Tři dny se vyhladovělá, vyčerpaná a bez peněz potuluje krajem zvaným Marsh End, než se jí ujmou dvě dívky Mary a Diana Riversovy s bratrem St. Johnem a poskytnou jí přístřeší, stravu a péči. Diana a Mary Riversovy jsou chytré a dobrosrdečné mladé slečny a Jane si se všemi velmi rozumí. Brzy se z nich stanou přátelé. Když jí St. John nabídne v Mortonu práci učitelky, Jane s radostí přijímá. Po smrti strýce z Madeiry je na Jane převeden všechn jeho majetek. Když se pak náhodou dozví o příbuzenském vztahu se sourozenci Riversovými, spravedlivě se se všemi rozdělí. Ani v této chvíli však Jane nezapomíná na muže, kterého miluje, pana Edwarda. Mezitím ji St. John, jehož cílem je stát se misionářem, chce přinutit, aby si ho vzala a odjela s ním do Indie, kde by mu s jeho úlohou pomáhala. Nicméně ona jeho přání odmítá. St. John se nakonec vydává do Indie sám. V noci uslyší Jane Rochesterovo zoufalé volání a vydá se za ním na Thornfield.

Sídlo však nalézá zcela shořelé a prázdné. Zjišťuje, že dům zapálila Bertha a sama pak v plamenech uhořela. Svého pána pak Jane nachází v jeho druhém sídle. Rochester přišel při požáru o levou ruku, jedno oko a je slepý. Jejich setkání je šťastné, sňatkem uskuteční oba svůj životní sen a brzy nato se jim narodí syn.

5.3 Literární tvorba Emily Brontë

Ani Emily Brontë nezůstala pozadu a roku 1847 vydala svou nejznámější knihu, jediný román, *Wuthering Heights*. Toto unikátní dílo zpočátku šokovalo jak čtenáře, tak kritiky a trvalo skoro půl století, než si společnost všimla geniality a kvality díla. Kniha je psána s jistou dávkou hrubosti a vášně, tudíž si mnoho lidí po vydání díla myslelo, že autorem je muž.

Emily nikdy kolem sebe neměla žádné přátele, ani je nevyhledávala, radila se k samotářskému typu lidí. Nadevše milovala zvířata a okolní krajinu – vřesoviště.⁶⁸

5.3.1 Obsah *Wuthering Heights*

Děj je zasazen do západního Yorkshiru do dvou sousedních usedlostí uprostřed vřesovišť zvaných Drozdov a Větrná hůrka. První část příběhu začíná v zimě roku 1801, kdy si panství Drozdov pronajme pan Lockwood. Brzy se seznamuje se svým pronajímatelem, panem Heathcliffem, a dalšími obyvateli Větrné hůrky. Tak poprvé poznává nevládnost těchto lidí a dožaduje se u své hospodyně Elleny, bývalé služebné na Větrné hůrce, aby mu povyprávěla o životě tamějších lidí.

Nelly sloužila během svého mládí na Větrné hůrce u pana a paní Earnshawových. Společně měli dvě děti, Hindleyho a Catherine. Jednoho dne přivezl

⁶⁸ Tuto zálibu dává najevo v analyzovaném díle *Wuthering Heights*.

otec z obchodní cesty malého, osiřelého chlapce se snědou pletí. Chlapci dal jméno Heathcliff a od začátku byl jeho oblíbencem. Zanedlouho si k němu našla cestu i Catherine a stal se jejím nejlepším přítelem, se kterým trávila všechny volné chvíle. Hindley byl mezitím poslán do studií. Po smrti obou rodičů se vrátil i se svou nevěstou Frantinou, aby převzal majetek a zpřetrhal veškeré vazby mezi Heathcliffem a Catherine. Z Heathcliffa učinil prostého dělníka, nuceného pracovat na rodinných pozemcích. Na přátelství Heathcliffa a Catherine to však nemělo žádný vliv.

V sousedním Drozdově bydleli bohatí Lintonovi se dvěma dětmi, Edgarem a Isabellou. Jednou se děti z Větrné hůrky zatoulaly až k jejich domovu. Catherine tam pokousal pes a byla nucena zůstat na Drozdově po celou dobu své léčby. Za tu dobu se spřátelila s dětmi Lintonovými a její chování i způsob oblékání se změnilo k nepoznání, stejně jako vztah k Heathcliffovi. Ten začal žárlit na svého soka Edgara a stal se z něj ještě větší „špindíra“ a hrubián.

V té době se Hindleymu narodil potomek, jenž dostal jméno Hareton. Frantina pár dní poté zemřela a Hindley nalezl útěchu v alkoholu. O svého malého chlapce zájem nejevil, tudíž výchova připadla na Nelly. Jednoho dne zaslechl Heathcliff rozhovor Nelly s Catherine o sňatku s Edgarem a o citech, které k němu cítí, avšak drží v sobě. Utekl z domova a celé tři roky neměl nikdo ponětí, kde se nachází. Catherine mezitím uskutečnila své představy, pojala Edgara za muže a přesídlila spolu se služkou na Drozdov.

Druhá část příběhu začíná návratem Heathcliffa na Větrnou hůrku. Bohatý, vzdělaný a společensky uznávaný se ihned pustil do pomsty všem, kteří se ho pokusili jakýmkoliv způsobem zničit. K jeho lstivému plánu mu napomohla Isabella Lintonová, která se do něj zamilovala a ve své naivitě netušila, že ji Heathcliff jen využíval ke svým plánům. Po sňatku s ním jí začalo peklo. Co se týče malého Haretona, toho nechal Heathcliff zpustnout stejně jako nechal tehdy Hindley zpustnout jeho. Hareton neuměl ani číst, ani psát, svého pravého otce nenáviděl, měl rád a poslouchal pouze

Heathcliffa: „*He pays dad back what he gives to me he curses daddy for cursing me. He says I must do as I will.*“⁶⁹

Catherine mezitím otěhotněla a po jedné velké hádce s Heathcliffem těžce onemocněla vážnou chorobou a začala blouznit. Když se Heathcliff jednou vydal navštívit svou stále ještě velkou lásku na Drozdov, zbývalo jí pouhých pár dní života.

„You and Edgar have broken my heart, Heathcliff! And you both come to bewail the deed to me, as if you were the people to be pitied! I shall not pity you, not I. You have killed me and thriven on it, I think. How strong you are! How many years do you mean to live after I am gone.“ (BRONTĚ, E., 2006, s. 202)

V téže noci porodila dceru Cathy, ale dvě hodiny poté na následky choroby zemřela. Když se o její smrti dozvěděl Heathcliff, proklel její duši – chtěl, aby ho nadále strašila.

Isabelle se podařilo uprchnout do Londýna, kde zplodila dítě a pojmenovala ho Linton. Po několik následujících let se ho snažila držet od jeho hrubiánského otce co nejdále. Po její smrti byl tehdy třináctiletý hoch odvezen ke strýci na Drozdov, ale hned následující den ho převzal Heathcliff s tím, že syna chce vychovat on sám. Linton byl stále nemocný a otec o něj nejevil žádný zájem, i přesto, že dal slib. Půl roku po Catherine skonal také Hindley. Tím připadla Větrná hůrka Heathcliffovi.

Mezitím byla slečna Cathy vychovávána na Drozdově otcem a služebnou Nelly a o sousedním statku neměla tušení. Jednoho dne se zatoulala a narazila na Větrnou hůrku, kde se spřátelila s bratrancem Lintonem. Začala s ním být prostřednictvím dopisů nepřetržitě v kontaktu i přes otcovy všemožné zákazy. Nelly jejich tajné dopisování odhalila a dopisování skončilo.

Poté se stalo to, že Heathcliff zadržel Cathy s Nelly při jejich procházce a donutil je vejít do jeho domu. Tam byly obě několik dní vězněny. Heathcliff násilím přinutil

⁶⁹ BRONTĚ, E., 2006, s. 140.

Cathy, aby se za jeho churavého syna provdala. Po vdavkách Cathy tajně utekla na Drozdov, aby dala sbohem svému umírajícímu otci. Po Edgarově posledním vydechnutí se stal Heathcliff vlastníkem všech pozemků rodů Earnshawů a Lintonů, včetně mladé Cathy, Lintona a Haretona. Pár dní po smrti pana Lintona skončily pozemské strasti i mladému Lintonovi, jenž nestál svému otci ani za přivolání lékařské pomoci a jeho poslední chvíle s ním strávila pouze Cathy.

Nellyno vyprávění je přerušeno v okamžiku, kdy pan Lockwood odjede na pár měsíců do Londýna. Po jeho opětovném návratu to na Větrné hůrce vypadalo úplně jinak – dříve se Cathy Haretonovi posmívala kvůli jeho negramotnosti, teď se sblížili a stali se z nich přátelé. Cathy sedávala se svým bratrancem u krbu a učila ho číst a psát. Po odchodu služebné Zilly z Větrné hůrky zaujala její místo opět Ellena.

Heathcliff jednoho dne přestal jíst a celé dny a noci se potuloval po rašeliništích jako přízrak. Jeho odplata byla uskutečněna a on toužil po jediném - znovu se setkat se svou osudovou láskou. Když pak Heathcliff viděl na vlastní oči spojenectví Haretona s Cathy, už mu to bylo jedno:

„I don't care for striking: I can't take the trouble to raise my hand! That sounds as if I had been labouring the whole time only to exhibit a fine trait of magnanimity. It is far from being the case: I have lost the faculty of enjoying their destruction, and I am not too idle to destroy for nothing.“ (BRONTĚ, E., 2006, s. 409)

Po několikadenním blouznění opravdu zemře a je uložen do hrobu vedle Catherine. Hareton a Cathy potvrdí svou lásku sňatkem, získají veškeré dědictví a odstěhují se s hospodyní Nelly do Drozdova.

5.4 Literární tvorba Anne Brontë

Pro nejmladší Anne bylo charakteristické silně náboženské založení, které vkládala i do svých děl. Nejméně se však do podvědomí čtenářů zapsala právě ona. Za zmínku stojí dílo *Agnes Grey (Anežka Greyová, 1847)* zobrazující život snobských měšťanských rodin. Sem vložila své vlastní zážitky vychovatelky panských dívek. Druhým a posledním románem, zveřejněným roku 1848, byl *The Tenant of Wildfell Hall (Nájemce Wildfellského panství)*. Jednou z hlavních postav tohoto příběhu je opilec Arthur, kterému Anne připsala stejný osud, jaký čekal jejího bratra Branwella. Chtěla tak prostřednictvím tohoto románu znázornit bratrův postupný úpadek. Následující rok, po smrti bratra a sestry Emily, zemřela i ona na tuberkulózu.

ZÁVĚR

Cílem této bakalářské práce bylo vyhledat a vzájemně porovnat romantické a realistické prvky viktoriánských románů. Pro analýzu jsem zvolila knihy *Jane Eyre* a *Wuthering Heights* sester Brontëových.

Díla sester Brontëových se dodnes řadí k nejoblíbenějším románům viktoriánského období a celé literatury vůbec. Jak Charlotte, tak Emily byly autorkami s mimořádnými literárními schopnostmi. Ve svých dílech se zaměřily na téma lásky, žalu, osamocení, utrpení, zoufalství a smrti. *Jane Eyre* a *Wuthering Heights* obsahují mnoho romantických a realistických prvků a, ačkoliv byly napsány v první polovině 19. století ve viktoriánském období, přiřazují se spíše k romantickému hnutí. Z děl obou autorek vyzařuje síla skutečného citu. Velkými vzory pro obě sestry byli romantičtí básníci, hlavně G. G. Byron a W. Wordsworth.

Román *Jane Eyre* lze dodnes považovat za jeden z nejoblíbenějších a ve školách nejčtenějších románů viktoriánské éry. V románu lze nalézt mnoho realistických i romantických znaků. V čele příběhu stojí hlavní hrdinka, která děj vypráví a tím dodává románu autentičnost. Často se také mluví o „*Autobiografii Charlotte Brontë*“, neboť autorka do knihy vložila velké množství rysů a postav shodujících se s jejím životem. Charlotte v knize popisuje rozdělení společnosti podle majetku v souladu s tehdejší viktoriánskou Anglií. Román sleduje hrdinku od dětství, včetně dospívání a vzdělání a v anglické literatuře se tak označuje termínem „Bildungsroman“. Jane se během svého života dostane do pěti odlišných míst, které ji naučí důležitým lekcím v životě a formují tak její osobnost. Pojetím této postavy přesahuje autorka hranice romantismu a přiklání se k pracím anglických realistů. Hlavní hrdinka není stejně jako většina romantických hrdinů ani krásná, ani bohatá, ale i přesto se do ní zamiluje její nadřízený, Rochester. Právě jejich vášnivý vztah celému příběhu vévodí. I přes různé

peripetie, které také k romantismu patří, má příběh šťastný konec a Jane s Rochesterem uskuteční sňatkem v závěru románu svůj životní sen. S ohledem na romantické motivy je Rochester klasický Byronský hrdina – samotář, jenže se bouří proti všem pravidlům tehdejší doby a stejně jako Jane ani on není příliš hezký. Dále se romantismus vyznačuje ponurou krajinou, do které je děj zasazen. Co se týče počasí, to bývá často nepříznivé a mnohdy vystihuje nálady postav. Thornfield je místo typicky romantické a právě na tomto místě vystupují do popředí i znaky gotiky – Rochester skrývá na panství svou manželku Berthu, která je šílená. Tím se vysvětlí sled záhad, jež se na panství během Janina pobytu udály. Podle Rochesterera je jeho vězněná šílená žena pravým opakem jeho milované Jane. Takové protiklady také náleží k romantickým symbolům. Téma uvěznění se v knize vyskytuje několikrát. V dětství je Jane „vězněna“ v domě své tety, kde je obětí psychického i fyzického násilí. Je jí tetou neustále připomínáno, že je v domě nechtěná a nemilovaná. Další vězení pro ni představuje Lowoodská škola, kam je následně poslána. Thornfield je naopak vězením pro již zmiňovanou Berthu.

Wuthering Heights, jediný román Emily Brontë, se také řadí k vrcholným dílům anglického viktoriánského období. I tento román v sobě nese realistické prvky. Je tu realisticky popsáno Yorkshirské prostředí a vztahy mezi obyvateli zde žijícími. Stejně jako *Jane Eyre* je i tento román vyprávěn v první osobě prostřednictvím dvou postav z románu, což opět přispívá k jeho autentičnosti. Celý román je postaven na postavě Heathcliffa, který je zcela typický pro romantismus, včetně jeho sociální nezařazenosti a démoničnosti. V knize je přímočaře popsán jeho vztah k ostatním postavám příběhu. Tento nalezenec jim oplácí společenské ponížení, jaké se mu od nich dostalo. Heathcliff je jakási hybná složka knihy a ukazuje se jako postava se všemi romantickými znaky. V souvislosti s nimi splňuje i on požadavky na Byronského hrdinu, stejně jako další hlavní protagonistka, Catherine. Jejich povahy jsou především utvářeny prostředím, ve kterém vyrůstají, a společností. V románu také vystupuje do popředí láska mezi

hlavními hrdiny, Heathcliffem a Catherine, čímž se opět shoduje s *Jane Eyre*. Avšak na rozdíl od románu *Jane Eyre*, kde se Jane svým citům k Rochesterovi neubrání, není ve *Wuthering Heights* láska mezi Catherine a Heathcliffem naplněna, neboť Catherine dá přednost bohatému příteli ze sousedství, Edgarovi. Tím však způsobí svou postupnou destrukci. I zde se objevují gotické prvky v podobě Catherinina ducha, který se po její smrti několikrát Heathcliffovi zjeví, nebo námět uvěznění - jako v *Jane Eyre*. Jako vězení vnímá Větrnou hůrku především Isabela, která se sem odstěhuje po svatbě s Heathcliffem, jenž je jejím vězňem. Rovněž prostředí má, ve shodě s *Jane Eyre*, velký význam a výrazně se podílí a odráží nálady hrdinů. Do výrazného protikladu jsou tu postavena dvě sídla, Drozdov a Větrná hůrka, včetně jejich obyvatel a krajiny, do které jsou zasazeny. Stavení Větrné hůrky je spojováno s bouří, větrem a deštěm, zatímco Drozdov leží v údolí s poklidným počasím. Co se týče jejich obyvatel, největší rozdíly jsou zobrazeny na postavách Heathcliffa a Edgara Lintona. To je zase v souladu s romantickými tradicemi.

Ve své práci jsem analyzovala knihy sester Brontëových z pohledu romantických a realistických znaků, které se zde objevují. Udivilo mne, kolik takových prvků knihy obsahují a kolik stejných prvků se objevuje jak v *Jane Eyre*, tak ve *Wuthering Heights*. Právě silné romantické příběhy, neobvyklá témata a způsob zpracování jsou důvody, proč se knihy nesmazatelně zapsaly do zlatého fondu anglické literatury a proč jsou mezi čtenáři stále tak oblíbené.

BIBLIOGRAFIE

Primární literatura

BRONTĚ, CH. *Jane Eyre*, VINTAGE, New York 2011, ISBN 0307744221.

BRONTĚ, E. *Wuthering Heights*. PENGUIN BOOKS, London 2006, ISBN 0141023546.

Sekundární literatura

BARNARD, R., *Stručné dějiny anglické literatury*. BRÁNA, Praha 1997, ISBN 80-85946-83-1.

DAVIS, P. *The Oxford English Literary History. Volume 8 1830-1880. The Victorians*. OXFORD UNIVERSITY PRESS, New York 2008, ISBN 978-0-19-926920-4.

DRAHOTUŠSKÁ, J.: *Burning Too Bright For This World: Independent Woman in the Novels of the Brontë Sisters*. [Bakalářská práce] Olomouc 2013. Univerzita Palackého v Olomouci. Filozofická fakulta.

JAMES, L. *The Victorian Novel*. BLACKWELL PUBLISHING, London 2006, ISBN 0-631-22628-1.

LEVINE, G. *Realistic Imagination: English Fiction from Frankenstein to Lady Chatterley*. UNIVERSITY OF CHICAGO PRESS, London 1981, ISBN 978-0-226-47551-6.

MACURA, V. a kol. *Slovník světových literárních děl*. ODEON, Praha 1988, ISBN 80-207-0948-7.

OLIVERIUSOVÁ, E. a kol. *Dějiny anglické literatury*. SPN, Praha 1988.

PECK, E. & A. *Panorama of English Literature*. INFOA, Dubicko 2002, ISBN 80-7240-298-6.

POLEŠOVSKÁ, B.: *Jane Eyre: Autobiographic Features in the Novel*. [Bakalářská práce] Brno 2006. Masarykova univerzita v Brně. Fakulta pedagogiky.

SANDERS, A.. *The Short Oxford history of English Literature*. OXFORD UNIVERSITY PRESS, New York, 1994, ISBN 0198112017.

SUKDOLOVÁ, A. *Concepts of Space in Victorian Novels. From Emily Brontë to George Eliot. (Koncepce prostoru viktoriánských románů. Od Emily Brontë k George Eliot)*. Saarbrücken: VDM Verlag Dr. Müller: LAP Lambert Academic Publishing, 2012. ISBN: 978-3-659-27043-7.

THADEN, Z. B. *Student Companion to Charlotte and Emily Brontë*. GREENWOOD PRESS, London 2001, ISBN 0 313 31053 X.

TUCKER, H. F. *Companion to Victorian Literature and Culture*. BLACKWELL PUBLISHING, London 1999, ISBN 978-0-631-21876-0.

TUPÁ, P.: *The comparison between female figures in Charlotte Bronte's Jane Eyre and women in Fay Weldon's The Life and Loves of a She-Devil*. [Bakalářská práce] Brno 2007. Masarykova univerzita v Brně. Filozofická fakulta.

Internetové zdroje

ALLINGHAM, V. P. The Victorian Web. *Emily Jane Brontë: Poet and Novelist (1818-48)*. [online]. 12.8.2004, [cit. 2014-02-04]. Dostupné z: <<http://www.victorianweb.org/authors/bronte/ebronte/bio.html>>.

CODY, D. The Victorian Web. *Charlotte Brontë: A Brief Biography*. [online]. 5.1.2005, [cit. 2014-02-04]. Dostupné z: <<http://www.victorianweb.org/authors/bronte/cbronte/brontbio.html>>.

TAORMINA, A. The 19th Century Novel. *The Romantic Novel*. [online]. 16.8.2005, [cit. 2014-06-10]. Dostupné z:

<<http://www.nvcc.edu/home/ataormina/novels/history/19thcent.htm#victorian>>.

TAORMINA, A. The 19th Century Novel. *The Victorian Novel*. [online]. 16.8.2005, [cit. 2014-06-10].

Dostupné z:

<<http://www.nvcc.edu/home/ataormina/novels/history/19thcent.htm#victorian>>.

LANDOW, G. P. The Victorian Web. *Realism*. [online]. 11.2.2003, [cit. 2014-06-11].

Dostupné z:

<<http://www.victorianweb.org/genre/Realism.html>>.

SINCLAIR, P. Masterworks of British Literature. *Victorian Era 1830 – 1901*. [online]. 16.4.2009, [cit. 2014-06-05]. Dostupné z:

<<http://masterworksbritlit.wordpress.com/2009/04/16/victorian-era-1830-1901/>>.

UNKNOWN. Haworth Village. *The Brontë Sisters Biography*. [online]. 19.2.2002, [cit. 2014-02-06]. Dostupné z:

<http://www.haworth-village.org.uk/brontes/bronte_story/bronte_story.asp>.